PROPOSITIONES

DOGMATICÆ CRITICÆ CANONICÆ

QUAS

PROPUGNANDAS EXPONIT

HIERONYMUS FONDA

A. S. APOLLONIO

Clericorum Regularium Scholarum Piarum

IN COLLEGIO NAZARENO SACRÆ THEOLOGIÆ AUDITOR.

ROMÆ ANNO MDCCLIV.

Ex Typographia Zempeliana prope Montem Jordanum.

SUPERIORUM PERMISSU.

IMPRIMATVR,

Si videbitur Reverendissimo P. Magistro Sacri Palatii Apost.

F. M. de Rubeis Patr. Const. Vicesgerens.

IMPRIMATVR.

Fr. Vincentius Elena Ordinis Prædic. Rmi P. Magistri Sacri Palatii Apostolici Socius.

De Decretalibus.

I. T sæpe alias & hac potissimum ætate ob scientiarum cultum vere aurea, nos consecutos esse lætamur, quod ad rerum Ecclesiasticarum gloriam quammaxime pertinebat. Siquidem scientiarum omnium opportuna moderatrix Ars Critica leges singulis institutis accomodatas condens, atque ab aliis latas suffragio suo aut irritas, aut firmas declarans, veri, vel falsi, suspiciosi, vel certi, germani, vel adulterini notas momento cuique tam scite præscripsit, ut difficile dictu sit quanta per eam Ecclesiasticæ Historiæ accesserit majestas.

II. Itaque dicturus ego de Decretalibus Romanorum Pontificum ad Siricium usque, nemo non videt, quam merito hujusce præstantissimæ facultatis regulis potissimum utar, earumque ductu, exceptis epistolis Clementis (*a*), Cornelii (*b*), Stephani, Julii (*c*), Liberii (*d*), Damasi (*e*), quæ a primitivæ Ecclesiæ Patribus, aliisque veteribus Ecclesiasticæ Historiæ Scriptoribus referuntur, ceteras commentitias atque apocryphas esse declarem. Quod sane eo alacriore animo efficiam, quo certior ab Eminentissimo Baronio (*f*) factus sum: *illis non indigere Sanctam Romanam Ecclesiam, ut, si falsitatis arguantur, suis ipsa destituatur juribus, & privilegiis; cum etsi illis careat, ex legitimis tamen, germanisque aliorum Romanorum Pontificum epistolis Decretalibus satis, superque corroborata consistat.*

III. Hinc ut rem intime perspiciamus, illud in primis arbitror animadvertendum, tritum scilicet, vulgatumque inter Criticos axioma esse: *Scripta, quorum nulla mentio in priscis catalogis, nec memorata ab ullo scriptore sequentium proxime sæculorum, aut ficta judicanda, aut saltem suspecta habenda.* Hoc enim tanti roboris semper habitum est, ut Eusebius Pamphili libro 3. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 25., plures rejecerit sub Petri, Thomæ, Matthiæ, Andreæ, aliorumque Apostolorum nomine vulgatos libros, hac præsertim de caussa, quod *nihil uspiam eorum Ecclesiasticus Scriptor deducta ab Apostolis successione memorarit*; & cap. 3. librum, cui actus Petri nomen erat, & Evangelium, quod sub ejusdem Petri prædicationis nomine circumferebatur, exploserit, quia

(*a*) Videatur Sancti Clementis epistola ad Corinth., necnon fragmentum II. epistolæ ad eosdem, quarum meminit Eusebius, aliique.

(*b*) Duæ S. Cornelii epistolæ extant inter opera S. Cypriani, præter eam, cujus meminit S. Hieronymus, & Eusebius lib. 6. Hist. Eccles. cap. 35.

(*c*) Complures Julii I. epistolæ ad Orientales, ad Clerum, Populumque Alexandrinum referuntur ab Athanasio Apologia II., & a Socrate lib. 2. cap. 18.

(*d*) Liberii Epistolæ à S. Hilario in fragmentis recensentur.

(*e*) Una est Damasi, Synodique Romanæ epistola ad Illyrici Episcopos: quam Theodoretus lib. 2. Hist. Ecclesiast. cap. 22. inseruit, aliæque sunt, quæ penes S. Hieronymum inveniuntur.

(*f*) Baronius ad ann. Christi 865.

nec vetustiorum quispiam (ut ipse inquit) *nec nostræ ætatis Ecclesiasticorum Scriptorum desumto ex iis testimonio usus est*. Igitur cum nemo umquam Scriptorum veterum, *Anacleti*, *Evaristi*, *Alexandri*, *Sixti*, *Thelesphori*, *Higini*, *Pii*, *Aniceti*, *Eleutherii*, *Victoris*, *Callisti*, *Vrbani*, *Marcellini*, *Melchiadis*, aliorumque epistolas ne nominaverit quidem, eædem confictæ, aut saltem suspectæ haberi debent; vel, ut cum Augustino loquar, apocryphis jure merito sunt adjungendæ: *Libri apocryphi* (verba sunt Augustini *(a)*) *Libri apocryphi vocantur*, *eo quod eorum occulta origo non claruit Patribus*, *a quibus usque ad nos auctoritas veracium scripturarum certissima*, *& notissima successione pervenit*.

IV. At dicet fortasse aliquis: *Argumentum*, quod vulgo dicitur *negativum nullius reipsa roboris ab emunctæ naris Criticis haberi solet*. Ita sane, si ad id confirmandum firmissima desint, ut inquiunt, positiva. Verum in re, de qua loquimur, tanta rationum congeries mentis oculis una simul occurrit, ut difficile sit exitum, difficilius principium invenire.

V. Ecquid enim nisi suppositionem arguit ejusmodi epistolarum laudari in illis plurimas sacrarum Scripturarum sententias secundum vulgatam, ut ajunt, B. Hieronymi versionem, quæ circa finem quarti sæculi peracta cum sit, a primi, secundi, & tertii sæculi Pontificibus perlegi certe, lustrarique non poterat? Inter Criticorum Canones principem fere locum is obtinet, quo edocemur: *Liber*, *in quo habentur res Scriptore*, *cujus nomen præfert*, *recentiores*, *genuinos inter illius fœtus percenseri non potest*. Quare adversus Theodorum Presbyterum memorat in primo codice Photius ab aliis opponi, non esse *verisimile*, *quæ longo tempore post mortem magni Dionysii evenerunt*, *ea Dionysium describenda suscepisse*. Hæc Photius; quibus merito addi poterit, quod *falsus temporum ordo non leve fraudis* in iisdem proferendis epistolis *sit argumentum*. Etenim in Oratione *(b)* adversus Græcos asseruit, & quidem sapientissime, Tatianus: *Vbi temporum ratio non cohæret*, *ibi ne Historia quidem vera esse potest*.

VI. *Stili similitudo*, *idemque scribendi character unitatem Autoris* earundem Epistolarum *evidenter demonstrat*. Epistolæ ipsæ conscriptæ *barbaro*, *sordidoque sermone alieno penitus ab elegantia*, *& nitore sæculi*, *quo* datæ *esse finguntur*, *non aureæ illius ætatis*, *sed lutei subsequentis ævi Autorem indicant recentiorem*. Et sane quomodo fieri poterat, ut tot Epistolæ eundem scribendi characterem, eundemque stilum servassent, si a pluribus, qui diversissimis temporibus Romanam rexissent Ecclesiam, conscriptæ, exaratæque fuissent? Ne in ipsis quidem sacris Scriptoribus, qui secundum phrasim B. Petri in sua Epist. 2. cap 1. *Spiritu Sancto inspirati loquuti sunt*, ne in ipsis, inquam, ut advertit Hieronymus *Epist.* 117., *& præfatione in Isaiam* idem scribendi stilus deprehenditur. Quomodo quis sibi persuadeat, priscos Pontifices elegantius non fuisse loquutos, quam infimæ plebis homines, etsi ii, ut plurimum,

(*a*) Lib. 15. de Civitate Dei cap. 23.

(*b*) Quæ legi poterit tom. 1. Biblioth. Græco-Latinæ Patrum.

mum, nobilitate insignes, studiis, doctrinaque non vulgari exculti, universæ Christi Ecclesiæ præficerentur. *Liber indoctus*, ajunt Critici, *aut imperitiam redolens, docto viro, quamvis illius nomen præseferat, non est tribuendus*; & paulo infra: *Si stilus sit diversus a noto aut sæculi, aut Scriptoris, sub cujus nomine circumfertur, nec tali sæculo editum, nec a tali Scriptore exaratum librum ejusmodi judicamus*. Quemadmodum Eusebius lib. 3. Historiæ Ecclesiasticæ cap. 25. ex Apostolicorum numero nonnulla explosit volumina, quia ut ibidem asserit, eorum dictionis forma ab Apostolica scribendi ratione differre quam maxime videbatur.

VII. Verum ut eo, unde digressus est, redeat sermo meus: *Si silentium de re aliqua, quando sermo de eadem occurrat, maximi semper habitum fuit ab Eruditis*, summi reipsa momenti, ad expungendam Epistolarum ejusmodi veritatem erit silentium Hieronymi, qui integrum Ecclesiæ Scriptorum Catalogum nobis, ut ipse asserit, exhibiturus, recensitos Pontifices Siricii decessores, si tales exarassent Epistolas, nullo pacto omittere debuisset; silentium Leonis IV., dum ad Episcoporum Britanniæ consulta respondens, testatus Apostolicam Sedem in Judiciis Ecclesiasticis sequi Canones, ac decretalium regulas, ubi ea Romanorum Pontificum decreta percensuit, quæ in Dionysii Exigui collectione inveniuntur, ne verbum quidem fecit de Evaristi, Higini, aliorumque ejusmodi decretalibus; reipsa nunquam id peracturus, si tam eximia Pontificiæ potestatis monumenta aliena penitus ab omni fraudis vitio detexisset. Quod si unum Silvestrum ex Siricii decessoribus nominarit, id factum omnino credimus, vel quia mendum in eam epistolæ partem irrepsit, quemadmodum opinatur Blondellus (*a*), adeo ut, cum legi deberet *scilicet*, scriptum sit *Silvestri*, vel, si sentire nolimus cum Petro de Marca, qui id postea adjectum non immerito conjicit, Leo non ad epistolas, sed ad ea, quæ sub Silvestri nomine acta id temporis circumferebantur, attendit. Silentium octo primitivæ Ecclesiæ Conciliorum, quæ de rebus eisdem, quæ hisce in decretalibus insertæ sunt, sæpissime actura, easdem, si id temporis viguissent, memorare omnino debuissent. Ecquid enim, juxta commonitorium Vincentii Lirinensis, quid suavius, quid præstantius, quidve ad alia atque alia dogmata statuenda conducibilius laudatarum Synodorum Patres afferre potuissent, quam universalem, constantem, communemque Romanorum Pontificum per tria priota sæcula auctoritatem? Silentium denique Dionysii Exigui, qui in epistola ad Julianum Romanæ Ecclesiæ Presbyterum: *præteritorum*, inquit, *Apostolicæ Sedis Præsulum constituta, quæ valui, cura, & diligentia collegi, & in quendam redigens ordinem titulis distinxi compositis, ita duntaxat, ut singulorum Pontificum quotquot a me præcepta reperta sunt sub una numerorum serie terminarem*.

VIII Neque hujusce ratiocinationis vis ex eo unquam poterit infirmari, quod Concilium Aquisgranense (*b*), Coloniense (*c*), Moguntinum

(*a*) Cap. 16. Prologomen. in Pseudo-Isidorum, & Turrianum vapulantes.

(*b*) Sub Gregorio IV.

(*c*) Cap. 3.

tinum (*a*), Triburiense (*b*), Metense (*c*), Remense (*d*), Benedictus Levita compilator capitularium Caroli Magni, Hincmarus (*e*) Laudunensis, Luitprandus (*f*) Ticinensis, Ordo Romanus, Micrologus (*g*), Auctor Apologiæ (*h*) pro Gregorio VII., Anselmus (*i*) Lucensis Episcopus, Burchardus (*k*) Wormatiensis, Ivo (*l*) Carnotensis, Gratianus (*m*), aliique harum Epistolarum testimonia in confirmationem Catholicorum Dogmatum collaudaverint: Omnes enim Conciliorum Patres, atque Ecclesiasticarum rerum Scriptores, qui hactenus adducti sunt, & qui adduci adhuc possent, nono sæculo antiquiores non sunt, nec eas Epistolas ad severioris Critices regulas revocarunt.

IX. Siquidem Aquisgranense Concilium celebratum est anno salutis 836., Coloniense 887., Moguntinum 888., Triburiense 895., Remense 992., Benedictus Levita floruit circa annum 846. Hincmarus Laudunensis circa 870. Luitprandus circa 950. Ordo Romanus conscriptus est a Bertoldo Constantiensi circa annum 1079., quo etiam tempore Micrologus in lucem editus est, Auctor Apologiæ pro Gregorio VII. scripsit post Synodum Romanam celebratam anno 1074., Burchardus Wormatiensis scripsit anno 1008., Ivo Carnotensis supremum diem oppetiit anno 1114. Gratianus decretum suum absolvit anno 1151. Ceteri vero omnes Gratiano ipso posteriores fuere. Igitur cum ante annum reparatæ salutis octingentesimum trigesimum nulla decretalium ejusmodi memoria, nulla penitus mentio fuerit apud majores, manet semper in suo robore adducta Critices regula, quod nimirum octo priorum sæculorum silentium invictissimis junctum rationibus, quibus confictæ decretales ejusmodi declarantur, posteriorum temporum testimoniis sit jure optimo præferendum.

X. Primum enim Huetianum (*n*) Axioma est, non quod *genuinus* sit *liber*, qui talis habitus est ab Auctoribus, qui septem, aut octo post sæcula floruerunt, sed *qui genuinus habitus est ab omnibus proxime, & continuata serie sequentibus eum ætatibus*. Quare Augustinus lib. 33. adversus Faustum cap 6. cum novi testamenti libros non ex suo, aliorumque sui temporis testimonio, sed ex constanti majorum confessione genuinos esse comprobasset: *Platonis* (subdit) *Aristotelis*, *Ciceronis*, *Varronis*, *aliorumque ejusmodi Auctorum libros, unde noverunt homi-*

(*a*) Cap. 11.

(*b*) Cap. 21.

(*c*) Sub Arnulpho congregatum cap. 5.

(*d*) Adversus Arnulphum Archiepisc.

(*e*) In Libello quem Hincmaro Remensi Archiepisc. obtulit, ut hic testatur opusculo 55. cap. 43.

(*f*) Libro de vitis Pontificum.

(*g*) Cap. 10. & 41.

(*h*) Cap. 3.

(*i*) Lib. 1. adversus Pseudo-Pontificem, & in collectione Canonum, quam adornavit.

(*k*) In libris, quos edidit decretorum.

(*l*) In suo decreto.

(*m*) In suo itidem decreto, quod in scholiis omnibus juris Canonici legitur.

(*n*) In demonstratione Evangelica parte 1. pag. 12. editionis Neapolitanæ.

homines, quod ipsorum sint, nisi eadem temporum sibimet succedentium contestatione continua (a)?

XI. Nec mirum, quod citati Concilia, Collectores Canonum, Auctores laudati varia ex ejusmodi Veterum Pontificum Epistolis decreta desumpserint. Etenim illi de earum Auctoribus parum soliciti, nec criticum instituentes examen, dum ipsas, quicunque earum esset Auctor, quoad Dogmatum veritatem, quoad disciplinæ rationem, quoad judiciorum ordinem ab Ecclesia receptas dignoscerent, jure quidem, ubi occasio se præbuit, collaudarunt.

XII. Quapropter Eminentissimus Annalium parens tomo x. ad annum Christi 865 *excerpta*, inquit: *ex illis Capita a Benedicto Levita primum, & postmodum ab aliis collectoribus, ut Canonibus consentientia, probata usu potius recipi contigerunt, quam constanti illarum firmitate*: & aliquibus interjectis: *ipse Benedictus Levita etsi ex Isidori collectione accepit multa, tamen bene conscius Auctoritatem illarum Epistolarum haud adeo constantem, sed nutare admodum, nunquam aliquem illarum citavit Auctorem, ut fecit in reliquis, quarum fides constans esset, ut Innocentii, Leonis, Gelasii &c.* Hæc Baronius, quibus merito addi poterit quod Levita ipse ad finem libri 7. Capitularium profitetur, se è Scriniis Moguntinæ Ecclesiæ jussu Autgarii Episcopi tales Epistolas protulisse, quia Auctoritate Sedis Apostolicæ comprobari quam maxime dignoscebat.

XIII. Quæ cum ita sint, Gratini Auctoritas tanti non est, ut per eam a suscepto dissertationis tramite dimoveri possimus. Etenim, ut lib. 4. parte 2. cap. 17. num. 10. de Servorum Dei Beatificatione, & Beatorum Canonizatione scite, ac sapienter advertit SS. D. Noster Benedictus XIV. (b), de cujus summæ eruditionis, sapientiæque laudibus nulla unquam posteritas conticescet, major fides præstanda est doctissimo ejus emendatori Antonio Augustino Episcopo Tarraconensi, quam

 Gra-

(a) Hæc Augustinus; Quæ quidem tanti roboris haberi debent, ut, deficientibus tabulis, hoc duntaxat, & non alio argumento probari soleant avita bona hæreditario jure ad aliquem pertinere.

(b) Scribit enim in loco citato circa medium: *Tractu temporis animadversum fuit opus Gratiani mendis scatere: atque adeo Antonius Demochares, & Antonius Contius ejus emendationem aggressi sunt. Celeberrimus subinde Antonius Augustinus suos edidit libros de emendatione Gratiani, de qua re etiam scribere incœperat Didacus Covarruvias, qui post animadversos, & restitutos fere tercentum locos, supersedendum duxit, ut audivit Antonium Augustinum Romæ eidem negotio operam impendisse, & prope ad umbilicum pervenisse, sicut refert idem Didacus lib. 4. variarum Resolutionum cap. 11. His taque excitati Romani Pontifices necessarium esse putarunt manum admovere correctioni operis Gratiani, doctisque viris, qui tanta in re laborarent, opus, quod cœptum erat sub Pio IV., & progressum habuerat sub Pio V., absolutum tandem fuit, & typis editum sub Gregorio XIII.* Huc usque Pontifex eruditissimus.

Gratiano ipsi, quemadmodum liquido patet cuicumque, qui citati Præsulis legat librum, cui titulus: *Gratianus emendatus*. Porro hoc in opere citatus Episcopus acute, probeque animadvertit multas in Epistolis, de quibus loquimur, ex Codice Theodosiano, ex posteriorum Pontificum, ac Conciliorum Decretis, multas ex Scholiis, quæ sub Aniani nomine perleguntur, atque in Theodosiano Codice extant, insertas sententias fuisse. Quo certe luculentius excogitari non poterit argumentum, ut confictæ tales Epistolæ declarentur.

XIV. At vero ne sit qui judicet cognationem, quæ inter veterum Pontificum decretales, & Theodosianum Codicem, nonnullasque posteriorum Pontificum, ac Conciliorum Epistolas invenitur, non ex eo ortam esse, quod qui tales confixit Epistolas ex Theodosiano Codice, ex subsequentium Pontificum, ac Conciliorum Decretis eas decerpserit, sed quod subsequentes Pontifices, Concilia & Patres plurima ex iis hauserint, suasque in sententias asportaint; Ne, inquam, qui id falso cogitet, inveniatur, animadvertendum in primis est, Patres, Concilia, & Pontifices, in quorum operibus ejusmodi decretalium sententiæ deprehenduntur, ubi Auctoris cujusvis alterius decreti, quod citant, & ejus, cui inscriptum fuerat, meminerunt, nunquam Higini, aut veteris alterius Pontificis nomina protulisse: Quod saltem honoris caussa, & studio ostendendi antiquitatem illius ejusdem doctrinæ, quam inculcabant, credi certe non poterit omittere debuisse: Secundo „ quæ communes reperiuntur sententiæ non cum stilo Scriptorum illius ætatis, qua datæ effinguntur epistolæ, sed cum stilo, quo integra subsequentium Conciliorum acta, vel Pontificum Decreta exarata sunt, adamussim convenire observantur. Igitur si certus, uti certissimus ille Critices Canon est: *Sententiæ non illi, cujus sub nomine circumferuntur, sed ei, cujus stilum præseferant, sunt adscribendæ*: Si verus, inquam, hic Critices Canon sit, non ex veteribus Posteri taes sententias excripserunt, sed posteriores veteribus perperam affinxerunt.

XV. Quod & earundem Epistolarum argumenta demonstrant. Nullo enim pacto convenire videntur cum primis iis Ecclesiæ sæculis, quibus Pontifices illi Siricii Decessores mortalium in numero versabantur; Nullum ibi verbum de primorum sæculorum Hæreticis, nullum de persecutionibus adversus Christi Ecclesiam diverso tempore excitatis, nullum de Confessorum solamine, nullum de exhortatione ad Martyrium, nullum de lapsis, aliisque id generis, quæ primis iis Ecclesiæ sæculis occurrebant, & quæ in coævis aliis quorundam Romanorum Pontificum, ac Sanctorum Patrum scriptis, quæ devicta temporis injuria, supersunt, sæpissime recensentur.

XVI. Non ergo summis primitivæ Ecclesiæ Pastoribus juxta regulas Critices ullo pacto poterunt adjudicari. Præsertim quia ipse SS. D. Noster Benedictus XIV., qui quantum dignitate reliquis hominibus præstat, tantum eruditionis, ac scientiæ laude eximiis nostræ ætatis scriptoribus præesse visus est, in nunquam satis superque laudato Opere de Servorum Dei Beatificatione lib. 1. cap. 3. §. 3. cum de colligendis Actis

Marty-

Martyrum sermonem instituat, licet primam hac de re Fabiani Pontificis decretalem adduci posse commemoret, ea nihilominus, commentitia utpote, minime contentus, sinceriora ex S. Cypriano in medium judicat proferenda.

XVII. Verum cum tanta mihi dicendi copia non suppetat, ut hæc omnia recensere pro dignitate possim, de eo tandem, qui talium Epistolarum collectionem peregit, sermonem instituam: Atque in primis præmittam, S. Isidorum Hispalensem, cui prudentia, consilioque neminem anteponas, paucos jure conferas, hujus collectionis Auctorem falso ab aliquibus reputari. Obiit enim eximius hic Sanctitate Vir, vel anno peractæ Redemptionis 647., ut Vesæus in Chronico autumat, vel 643., ut Rodericus Toletanus lib. 2. Historiarum cap. 18., vel 635., ut Officium proprium Sanctorum Hispaniæ, vel certe anno reparatæ salutis 636. Cinthila Regnum ineunte, Heraclii Augusti anno 26., ut testatur Redemptus illius Diaconus in Historia ipsius vitæ, Braulio Cæsaraugustanus in Catalogo operum Isidori, Lucas Tudensis lib. 3., Mariana lib. 6. cap. 7., Baronius ad hunc annum, Grialus adnotationibus in Redempti narrationem, ac tandem liquet ex sexti Toletani Concilii subscriptionibus; Namque hoc congregatum cum fuerit anno 638., eique subscripserit Honoratus Hispalensis Episcopus, qui Isidoro, post amotum Theodiscum, successerat, liquido constat duobus saltem, tribusve annis ante, Isidorum ipsum è mortalium numero decessisse.

XVIII. Itaque qui tales Epistolas collegit primus, vel potius construxit, quicumque ipse sit, ab Isidoro Hispalensis Ecclesiæ Episcopo longe alius fuerit necesse erit. Meminit enim Concilii Toletani undecimi, quod celebratum est anno 675. ab Isidori obitu 39., meminit Concilii Generalis VI., quod Constantinopoli habitum est anno 681., quadraginta quinque annis post obitum Isidori, meminit Gregorii II., & III., nec non Zachariæ Summorum Pontificum, qui post annum septingentesimum floruerunt: Quinimmo cum plurima, quæ in quinto Etymologiarum libro à B. Isidoro, seu post ejus mortem à Braulione Cæsaraugustano Episcopo fuerant exarata, in hujusce collectionis Præfatione deprehendantur, Decretalium collectionis Auctorem ab ipso Isidoro diversum quam maxime patefaciunt. Nullus quidem magni nominis Scriptor, nulla cogente necessitate, recoctam crambem Lectoribus solet apponere, aut ex opere, quod ignorat, sententias in rem suam potest transferre.

XIX. Quæ omnia si parvi ab aliquo ducerentur, utpote quæ post Isidori mortem potuissent illius collectioni ab alio adjungi, is certe ab hac opinione recederet, si cogitaret, nullam collectionis ejusmodi mentionem fieri in scriptis Braulionis, & Ildefonsi, qui cum Hispalense vixerunt, omniumque illius librorum Catalogum se reliquisse posteris testati sunt.

XX. Cum igitur Isidorus Hispalensis non fuerit, quem umquam talium Epistolarum collectorem, vel potius Auctorem esse dicemus? Occurrit initio noni sæculi Eulogii Cordubensis Frater, Isidorus nomine, Hispanus genere, conditione Mercator. Porro cum Bætici, Carthagi-

nenses, Lusitani sub Maurorum Tyrannide miserrimam vitam ducerent, cum Gallæci, Astures, Cantabri, Tarraconenses Gallorum auxiliis vix sustentati quotidie pro vita, pro fide, pro libertate pugnarent, Alvarus, Isidorus, & Eulogius Fratres, sive ob suspicionem initæ cum Francicis Ducibus conjurationis, sive ob alias quascunque caussas, Saracenis invisi, ita sibi fuga consuluerunt, ut ubi Eulogius, quemadmodum ipse testatur in Epistola (*a*) ad Willesindum, Pompelone subsistere coactus sit, Alvarus, & Isidorus, perrupto obice, inter Germano-Francos perfugium quæsierint, ac Moguntiæ per annos aliquot negotiatorum contubernio usi, sublevandæ fortassis inopiæ caussa, mercaturam aliquam exercuerint. Itaque cum id temporis, quo Moguntiæ hi moram ducerent, Moguntini, uti liquet ex Præfatione Benedicti Levitæ, eo majore animorum contentione ad Apostolicam Sedem appellationes instituendas defenderent, quo majore eas alii conatu oppugnare nitebantur, facile credi poterit unum ex hisce Eulogii Fratribus, Isidorum nempe, quo vires eis, qui pro veritate pugnabant, adjungeret, hasce sub nomine antiquorum Pontificum Epistolas suo ipsum marte confecisse.

XXI. Ecquid enim harum Epistolarum serie ad litem hanc dirimendam conducibilius, & quis ad comparandam eisdem fidem Hispano Mercatore opportunior potuisset promulgator excogitari? Credidissent namque populi (ut reipsa crediderunt) collectionem hanc de Hispaniis ab Hispano mercatore quidem, sed pietatis caussa profugo, pretiosum veluti thesaurum barbaricæ Maurorum libidini subductam esse, eamque ut Germano-Francis amicissimis Fidei potius concreditam, quam furentium prædonum periculis objectam, summo in honore, maximaque in veneratione habuissent. Quare Christianus Lupus (*b*) rite judicavit Decretales ejusmodi viri Hispani opus esse: *conflatum* (ut inquit) *ad suis contribulibus retinendam, aut refricandam, quam Barbarica calamitas dormire coegerat, antiquorum Canonum memoriam; præsertim circa Romanas appellationes, aliaque Capita Romani Primatus. Etenim uti Vigilius Tapsensis Episcopus varia sub Sancti Athanasii, ac etiam sub Idacii Clari nomine scripsit contra Arianos, ita hic Auctor contra veros, aut fictos æmulos Romanæ Cathedræ. Est vetusta hæc, quandoque in bonum, quandoque in malum industria; Nam & in libro de Pelagii apud Diospolitanam Synodum gestis scribit Sanctus Augustinus*: mihi quidem fratres nostri nonnulla opuscula meo sub nomine in Hispaniam venisse dixerunt, quæ licet ab eis, qui alia nostra legissent, non agnoscerentur, ab aliis tamen nostra esse credebantur: *Ista industria plures nobis apocryphas peperit scripturas*: Non ergo Isidorus Hispalensis sæculo sexto & sub initio septimi (ut superius demonstratum est), sed alius tali nomine sæculo octavo Isidorianæ collectionis habendus est Auctor;

(*a*) Legi hæc poterit part. 1. t. 9. Biblioth. Patrum.

(*b*) Videatur opus, cui Titulus: *Divinum, ac immobile Sancti Petri circa omnium Fidelium ad Romanam ejus Cathedram appellationes assertum privilegium*, idque præsertim *in dissertat. 1. cap. 35. pag. 361. editionis Moguntinæ ann. 1681.*

ctor; (licet Isidori nomine deceptus Remensis Hincmarus, eum Hispalensem crediderit, cæterisque occasionem præbuerit, ut ipsi quoque secum una deciperentur).

XXII. Hinc si alicui in votis sit scire, cur hic Epistolarum Auctor, non Mercatoris tantum, sed Peccatoris adhuc nomine insignitus quibusdam in codicibus inveniatur, facile id perspiciet, si memoriam illius temporis repetere velit: Iis porro Ecclesiæ sæculis Episcopos, dum Conciliorum Decreta sua subscriptione firmarent, Peccatoris nomine maxime gavisos esse invenimus, quemadmodum in Concilio Turonensi I. & II., Parisiensi III., Matisconensi I., aliisque, quæ brevitatis gratia omittuntur; Peccatoris quoque titulo usum esse legimus Eulogium ejusdem Isidori fratrem Memorialis lib. I., & Apologetico Sanctorum, ubi inquit: *Ego interim Peccator Eulogius*; Ac denique tum ad finem ipsius Apologetici, tum in documento Martyrii, tum ad finem Epistolæ ad Willesindum repetit: *Ego ille Peccator*. Cum ergo mos hic tam laudabilis apud viros numeris omnibus absolutos id temporis invaluisset, nil mirum, si hujus collectionis Auctor se ipsum quoque sub Peccatoris nomine publicarit. Mercatori igitur Isidoro, sive Peccatori, non vero Hispalensi harum Epistolarum congeries est tribuenda, quemadmodum sensit Emus Baronius ad annum Christi 102. num. XI. inquiens: *Isidorus non ille Sanctus Episcopus Hispalensis, ut multi nomine decepti sunt opinati, sed ille dictus cognomento Mercator, ut suo loco dicemus, collectionis Auctor est*. Atque ut omittam Antonium Augustinum (*a*) ex Episcopo Ilerdensi factum Archiepiscopum Tarraconensem, Antonium (*b*) Contium Jurisconsultum præclarissimum, Natalem (*c*) Alexandrum, Petrum (*d*) de Marca, Cardinalem (*e*) Cusanum, aliosque plurimos, sensit & Emus Bona, dum libro primo Rerum Liturgicarum: *Dudum*, inquit, *ab eruditis observatum est*, *Romanorum Pontificum Epistolas Decretales usque ad Siricium suppositițias a quodam Hispano sub nomine Isidori sub finem septimi sæculi pia fraude confictas, & sententiis veterum Canonum, Legum etiam Civilium, & Sanctorum Patrum, qui quarto, & quinto sæculo floruerunt, turpi anacronismo, eodemque fere stilo, & dicendi charactere magna ex parte contextas esse*. Huc usque Cardinalis amplissimus. Quare non ineleganter de Blondello, qui in Pseudo-Isidoro suo plurima fraudis vitia in singulis ejusmodi Epistolis detegere conatus est, fertur jocose dictum a Patre Sirmondo, *eum totis viribus, atque immenso conatu, januam per se jam patentem effringere suscepisse*.

XXIII. Quæ cum ita se res habeat, nemo est, qui non videat, quo-

(*a*) In suo Gratiano emendato, & ad Hadriani I. Capitulorum collectionem, præsertim 36.

(*b*) In Præfatione, quam notis suis in Corpus Juris Canonici præfigendam composuit, atque in annotat. Canon. 70. distinct. 16.

(*c*) In Histor. Eccles. Sæculi I. Dissert. XXI. Schol. 2.

(*d*) De concordia Sacerdotii, & Imperii lib. 3. cap. 5.

(*e*) Lib. 2. de concord. Cathol. c. 37., & lib. 3. cap. 2.

quomodo intelligenda sint verba illa (a) Gelasii, quibus statuitur: *Decretales Epistolas, quas Beatissimi Papæ pro diversorum temporum consultatione dederunt, venerabiliter recipiendas*. Enimvero cum Gelasii sententia nihil peculiare habeat, nihilque definitum, ejus constabit veritas, etsi non ad Decretales Cleti, Higini, aliorumque, de quibus loquimur, referatur, sed eas duntaxat respiciat, quas Clemens, Cornelius, Stephanus I., Julius, Liberius, Damasus, Siricius, Innocentius, Zosimus, Bonifacius, Cælestinus, Sixtus III., S. Leo, Hilarus, Simplicius, & Felix III. Decessores Gelasii exararunt. Hi namque diversis temporibus ab Urbe Roma pro diversorum Patrum consultatione Decretales Epistolas ediderunt.

XXIV. Quod si S. Nicolai Magni Epistola ad universos Gallicanæ Ecclesiæ Episcopos ab aliquo nobis objiciatur, ex ea quidem nullo pacto, qui Auctores Epistolarum ejusmodi fuerint, patefiet (cum de hoc (b) nulla Nicolaum inter, & Gallicanos Antistites oborta fuerit controversia), sed earum duntaxat auctoritas innotescet, earum scilicet, quas Ecclesia usu suo receperat, & Apostolica Sedes suo oraculo firmas reddiderat. Venerabiliter porro recipienda est Dogmatum veritas, Disciplinæ ratio, Judiciorum ordo, qui hisce in Decretalibus invenitur: Desumptus quippe est, ut uberius, quam par erat, ostendimus, ex posteriorum Pontificum, Patrum, & Conciliorum Decretis, quæ quantam a nobis venerationem exigant nemo est, qui non videat, dignoscatque.

XXV. Quæ omnia tametsi notissima sint, & a Catholicorum nemine in dubium vocata, ea tamen oportuit paullo distinctius enarrari, & in memoriam reduci, ut quisque apertius vim intelligeret argumenti, quo meum innititur propositum, scilicet S. Nicolaum Magnum, non quis esset auctor, sed quanta Decretalibus hisce inesset auctoritas, adversus refragantes Gallos solummodo propugnasse. Etenim dum ex sententia S. Leonis (c) Magni *omnia Decretalia omnium Decessorum suorum* ibidem observanda proponit, profecto non omnium omnino Decretalium, quæ in præsentiarum habentur, designat antiquitatem, sed quoad hanc ea solummodo ex Isidoriana Collectione respicit, quæ revera genuina sunt, eosque appellat Pontifices, qui reipsa epistolas conscripsere. Probent ergo adversarii (quod nunquam certe probare poterunt) pro-

bent

(a) Vid. Acta Synodi Rom. sub Gelasio habitæ anno 494.

(b) Quapropter Baronius ad annum Christi 865. §. 5. *Verum*, inquit, *verum his temporibus, cum recens haberetur earum editio, nec perfecte in omnibus cognitæ essent, nondum admota lucerna Cleanthis, ea ex parte tantum* Galli *eas recipiendas negarent, quod extra corpus Canonum suo seorsim volumine positæ haberentur, hanc objectionem eorum magni esse posse momenti Nicolaus considerans, dum reliquæ omnes Romanorum Pontificum extrapositæ Decretales abolerentur una ista sententia, rescripsit ad eos epistolam Decretalem magni ponderis*.

(c) Vid. hujus Summi Pontificis epist. data ad universos Episcopos per Campaniam, & Picenum, vel Tusciam, & per universas Provincias constitutos.

bent juxta regulas Critices ex testimonio Scriptorum coævorum, vel proxime sequentium a Lino, Cleto, Evaristo, aliisque epistolas reipsa conscriptas, illasque eas omnino esse, quæ ab Isidoro Mercatore, seu Peccatore in collectione sua proponuntur, atque ita jure colligent de iis B. Leonem loquutum esse, easque, ex ejusdem S. Leonis sententia, B. Nicolaum in epistola, quæ nobis objicitur, respexisse.

XXVI. Hinc summo vitio, & crimini post Centuriatores (a) dandum est Blondello Calviniani gregis homini, quod citato in libro, qui inscribitur, *Pseudo-Isidorus, & Turrianus vapulantes* dementissima, inconsideratissimaque temeritate suppositas hasce Epistolas conviciis, & maledictis proscindere non vereatur. Honoris enim observantia, & non præfracta despectio iis exhibenda est veritatibus, quas tam docte, quam pie assertas, propugnatasque in ejusmodi Epistolis invenimus: Præsertim cum ipse Blondelli conatus, etsi sui odii virus longe lateque diffundat, tueatur potius, quam oppugnet Apostolicæ Sedis auctoritatem. Abjudicat enim plurimas harum Epistolarum sententias a Cleto, Evaristo, Higino, aliisque Petri Cathedræ Pontificibus, eo potissimum argumento, quod Conciliis, Patribus, aliisque optimæ notæ Scriptoribus, qui uno ferme, aut altero post eos sæculo floruerunt, unice sint adscribendæ (b). Igitur contra finem, quem sibi posuit in mente, talia ex quarto, quinto, ac sexto Ecclesiæ sæculo Pontificiæ Auctoritatis monumenta produxit, ut quæ summo labore evertenda susceperat, luculentissime suo in opere confirmarit.

XXVII. Nihil ergo jam superest, nisi ut Decretales Pontificum ad Siricium usque, exceptis iis, quæ a primitivæ Ecclesiæ Scriptoribus recensentur, commentitias jure merito statuamus; Isidorum Mercatorem, seu Peccatorem earundem Epistolarum Auctorem esse dicamus; Ac tandem Leonis, Gelasii, Nicolai Magni, aliorumque Summorum Pontificum Decreta, vel de istis minime intelligenda, vel si de his intelligi velimus, non ad Auctorem, sed ad Dogmatum veritatem unice referenda esse pro certo habeamus.

De Præadamitis.

I. QUalis Hieronymo visus est Jovinianus lib. 1. adversus eundem; scilicet *vel per febrem somniare, vel abreptus morbo phrenetico Hippocratis vinculis alligandus*: Talis viris probis apparuit Isaacus Peyrerius impiæ, ac stultæ Præadamitarum hæresis inventor, cum autoritatem sacrarum Scripturarum, quam sibi objicere debuisset, nescio qua confidentia, adsciverit in patrocinium caussæ suæ. Ajebat enim: Pentateuchi auctor, Judæus utpote, cujus institutum erat scribere initium, leges, propaginem Gentis suæ, exposita Geneseos 1. creatione aliarum Gentium, in 2. ejusdem Geneseos cap. novam proposuit creatio- nem

(a) Centuria 2. cap. 7.
(b) Citato in libro; cui titulus *Pseudo-Isidorus* Prolegomenon cap. 12. & 13.

nem Adami primi hominis judæi, a quo Gens illa peculiaris, & electa suam traxit originem.

II. En virum severioris Critices canones plenis buccis crepantem! Quid enim? nunquid non in 2. eodem Geneseos capite, ut versu 7. hominis, ita versu 4., & 5. creationis cæli, terræ, plantarumque a Moyse repetitur enarratio? Igitur si, Peyrerio judice, versu 4., & 5. secundi capitis non alii cæli, non alia terra, non plantæ aliæ proponuntur creatæ, quam quæ primo capite sunt propositæ, nec pariter versu 7. secundi ejusdem capitis alia hominis describitur creatio, quam quæ primo capite memoratur.

III. Risum vero excitat, quod stultam hanc in sententiam ipse devenerit, propterea quod intelligere non poterat, quomodo ea multa, quæ peracta dicuntur a primo creato homine ad Evam usque ex Adami latere eductam, dimidio unius diei peragi potuerint. Quam leve enim, ineptumque argumenti genus hoc sit, dignoscet facile qui animadvertat, infinitam Dei virtutem, & potentiam esse, eamque, de cujus operibus scite Augustinus scripsit ad Volusianum epist. 3., nunc 137. cap. 8. *Hic si ratio quæritur, non erit mirabile, si exemplum poscitur, non erit singulare: Demus, Deum aliquid posse, quod nos fateamur investigare non posse. In talibus rebus tota ratio facti est potentia facientis.*

IV. Accedit, quod eodem 2. in capite, enarrata creatione cæli, & terræ, additur: *& homo non erat, qui operaretur terram.* Hoc enim verum non foret, si, juxta Præadamitarum somnia, ante Adamum fuissent Gentes illæ, quarum Parens in primo capite designatur. Non diversa igitur, sed eadem, quæ in primo Geneseos capite brevius proposuerat Moyses, prolixius, & accuratius in secundo capite explicavit. Atque ideo dicendum cum Apostolo Actor. 17. v. 26, quod *fecit Deus ex uno*, scilicet ex Adamo, *omne genus hominum inhabitare super universam faciem terræ.*

V. Plurima alia Peyrerius contorta, & aculeata ingerit sophismata ex versu 12. 13., & 14. capitis quinti epist. ad Rom., ex Sinarum, Chaldæorum, Ægyptiorumque fabulis, ac commentitia eorum origine, quæ hic percensere nec juvat, nec decet. Talia enim sunt, ut apposite in hunc delirum hominem scribenda videantur quæ Augustinus scripserat contra Cresconium lib. 2. cap. 12. num. 15., videlicet, *quomodo sperem, te auditurum esse quod dico, qui tam in proximo non audis ipse quod dicis, cum tibi continuo contradicis?*

VI. Hanc denique ad redarguendam pervicaciam erudite congesta scire cupientem docebunt Ursinus Danhauverius, Eusebius Romanus, Meretzius Groeningensis Theologus in opere, cui titulus *Refutatio fabulæ Præadamiticæ absoluta septem primariis quæstionibus, cum præfatione apologetica*, docebunt Morinus, Antonius Hulsius in libro inscripto *non ens præadamiticum*, Joannes Pithius, Joannes Hilpertius in *disquisitione de Præadamitis*, aliique. Ille enim exposita in deliramenta vix abiit, cum Catholici complures in eum illico insurrexerunt adeo, ut, Hermantio teste in hæresum hist. italice traducta, & Venetiis edita

anno

anno 1735. pag. 352., ultimum ignis supplicium proculdubio expertus esset, nisi ad pedes Alexandri VII. cum confugisset, tum voce, tum scriptis vesanam hanc hæresim ejurasset.

VII. Nullum ergo nedum firmum, ac validum, sed ne mediocre quidem a Præadamitis produci poterit argumentum, quo eorum systema minus veritati contrarium deprehendatur.

De vera Scripturarum interpretatione.

I. DIximus de Præadamitis, nunc autem de aliis ex eodem grege pauca dicenda sunt. Duplicem hi in Scripturis perspicuitatem agnoscunt, externam unam, quæ ex illius propositione ortum habet, interiorem alteram, quæ ex penetratis ejusdem Scripturæ oraculis statim exurgit. Primam ex se ipsa prodire, secundam vero (non ægre utar verbis, quibus, sin minus latine, certe magis dilucide explicatur res) secundam, dico, per Œstrum, sive inspirationem, quam sibi novitatis amatores a Domino promissam somniant, dictitant liquido aperiri. Itaque de hoc una mente, unaque voce consentimus cum ipsis, quod sacræ Litteræ firma Fidei norma sint judicandæ; Dissidemus autem in eo, quod, ubi ipsi normam, & Judicem inscite, imprudenterque confundunt, nos unam ab altero distinguimus adeo, ut, contendentibus illis Scripturam, judicem, & normam quid unum esse, confirmemus nos & Scripturam credendi, operandique esse regulam, & Judicem ad eam certo, & infallibiliter interpretandam necessario admitti oportere, eumque vel Pontificem Maximum esse, qui ex cathedra, ut inquiunt, loquatur, vel Synodum Œcumenicam, quæ verum sacrarum Litterarum sensum, quin ullus relinquatur dubitationi locus, palam omnibus manifestet.

II. Hæc est doctrina, cum qua nata est, & crevit Ecclesia; Hanc præstantes sapientia, & sanctitate Viri perpetuo scriptis commendarunt suis; Ab hac qui recedunt, ii a catholicæ veritatis laude absunt quam longissime. Quod enim opponi solet ab iis, nequit reipsa consistere, nisi perturbentur Scripturæ. Porro *revela oculos meos, & considerabo mirabilia de lege tua* cecinit Psalmista psal. 118. v. 18., & v. 34. *da mihi intellectum, & scrutabor legem tuam.* Discipulis adeuntibus Emmaus, ut accepimus a B. Luca cap. 24. v. 27. Jesus apparuit, *& incipiens a Moyse, & omnibus Prophetis interpretabatur illis in omnibus Scripturis, quæ de ipso erant.* Eunuchus Candacis Reginæ Æthiopum, cum Isaiam legeret, ac interrogaretur a Philippo, num lecta intelligeret, respondit Actorum 8. v. 31. *& quomodo possum* intelligere, *si non aliquis ostenderit mihi?*

III. Scriptum igitur Dei verbum, ipsa Scriptura teste, perspicuum nobis non fit, nisi explicetur ab his, quibus a Domino dictum est, Matthæi 5. v. 14., *vos estis lux mundi* qui ad Eph. 4. v. 11. *Pastores* proclamantur a Paulo, *& Doctores*, quorum ex ore legem requirere a Malachia cap. 2. v. 7. jubemur. Tanti enim hoc interest, ut ad Deum conversus scripserit Vates regius citato psal. 118. v. 130. *declaratio sermo-*

monum tuorum illuminat, & intellectum dat parvulis, iis scilicet, qui, quemadmodum hominem vere christianum decet, magisterio subjiciuntur Ecclesiæ, ut doceantur. Siquidem, quæ latent in Scripturis, mysteria absconduntur his, qui de mundi sapientia, & prudentia præ cæteris gloriantur, patent vero iis, qui veritatis lac ex uberibus Ecclesiæ dum hauriunt, felices parvuli Matth. 11. v. 25. a Christo Domino dicti sunt.

IV. Quid ad hæc Hæretici, quos diris malis devotos, & anathemate a Paulo percussos paternæ, & avitæ dæmonum fraudis æmulatores Nicæni Patres dixere? Reponent fortasse, Davidem, qui luculentissima nobis suppeditat argumenta, hebraicam linguam non egregie calluisse, superbia tumidum fide omni destitutum esse, aliaque id genus effugia, quæ suis ut gregalibus fucum facerent, excogitarunt? Nullo pacto. Hæc enim si dicerent, prodigio similem suam nobis impudentiam aperirent, nullumque proferrent verbum, quo non suo veluti gladio jugulari possent.

V. Dicent ergo, post promulgatum solummodo Evangelium, & Spiritus Sancti adventum Scripturarum perspicuitatem exortam esse. At post promulgatum Evangelium Apostolorum Princeps *epist. 2. cap. 3. v. 16.* de epistolis B. Pauli memoriæ prodidit, *quædam in ipsis esse difficilia intellectu, quæ indocti, & instabiles depravant, sicut & cæteras Scripturas, ad suam ipsorum perditionem*: Actorum quoque 15., post adventum Spiritus Sancti, cum *quidam descendentes de Judæa* docerent *Fratres, quia, nisi* circumciderentur *secundum morem Moysi, non possent salvari*: Fideles non ad Scripturarum oracula, ut ipsa consulerent, sed *ad Apostolos in Jerusalem*, ut verum eorum sensum sibi ultimo definirent, *super hac quæstione* ascenderunt. Quare Apostoli ipsi cum suo Principe Petro, quo se solos, suosque in Episcopatu successores controversiarum ejusmodi institutos a Deo judices patefacerent, *visum est*, dixere, *visum est Spiritui Sancto, & nobis*: *Spiritui Sancto*, nimirum, qui in Scripturis, & Traditionibus id revelavit, *nobis*, qui facultate, quam ab eodem divino Spiritu accepimus, ex Scripturis, & Traditionibus certo, & infallibiliter hoc definivimus.

VI. Cæterum si ecclesiasticæ historiæ rationem hæretici haberent, & primitivæ Ecclesiæ temporum, quæ laudibus alioquin efferunt, conditionem perspicerent, talia utique non blaterarent. Si verum namque, quod dictitant, cur ab ipso Ecclesiæ exordio, disceptationibus in causa Fidei obortis, Fideles Scripturam non quidem, sed Ecclesiam, ut certo Scripturam exponeret, appellarunt? Cur, juxta Chronicon Brietianum, anno 252. in causa Novatiani Clinici, anno 265. in causa Pauli Samosateni, anno 325. in Arii causa, ut cætera missa faciam, cur, inquam, non ad Scripturam, sed ad Concilium, modo Romanum, modo Antiochenum, modo Nicænum, ut sibi explicarentur Scripturæ, Fideles communiter cucurrerunt? Nulla quippe Fidei causa, nulla disceptatio per solam Scripturam, absque examine, & judicio Ecclesiæ, finem unquam sortita est. Ipsa etiam in Synagoga cum excitarentur dissidia, non ad solos Scripturarum codices, sed *ad Sacerdotes Levitici generis* ex præ-

cepto

cepto Domini *Deuteronomii* 17. a partibus dissidentibus confugiendum erat: nec de legalibus tantum, ut adversarii explicant, sed *de lege, de mandato, de justificationibus*, ut ex 2. Paralipomen. cap. 19. v. 10 innotescit.

VII. *Omnis prophetia Scripturæ propria interpretatione non fit* docuit B. Petrus epist. 2. cap. 1. v. 20., nimirum, teste Basilio Magno in epist. ad Neocæsarienses, verus Scripturæ sensus privato hominis ingenio definiri non potest, sed, sicuti afflante divino Spiritu editus est, ita per ejusdem divini Spiritus promissum Ecclesiæ lumen unice est penetrandus. *Non enim* (Apostolorum Princeps ibidem subjungit) *non enim voluntate humana allata est aliquando Prophetia, sed Spiritu Sancto inspirati* (seu, ut græce legitur, *Spiritu Sancto acti, & impulsi*) *loquuti sunt Sancti homines Dei*.

VIII. Jure ergo non aliunde hæreses nasci docuit August. tract. 10. in Joannem, *nisi dum Scripturæ bonæ intelliguntur non bene, & quod in eis non bene intelligitur, etiam temere, & audacter asseritur*. Siquidem, ut idem S. Doctor scribit in epist. ad Volusianum num. 3., tanta in Scripturis Sanctis *latet altitudo sapientiæ, ut annosissimis, acutissimis, flagrantissimisque cupiditate discendi id contingat, quod eadem Scriptura quodam loco habet: cum consummaverit homo, tunc incipit*. Quare scribebat Vincentius Lirinensis in commonit 1. cap. 38. *Quid facient catholici homines, & Matris Ecclesiæ Filii? quonam modo in Scripturis sanctis veritatem a falsitate discernent? Hoc scilicet facere magnopere curabunt ...., ut divinum canonem secundum universalis Ecclesiæ traditiones, & juxta catholici dogmatis regulas interpretentur*: ut postmodum sess. 4. definivit Synodus Tridentina.

IX. Et quidem merito. Quid enim ex Scripturis clarius, quid luculentius proferri potest his Matthæi verbis cap. 26. v. 27. *Hoc est Corpus meum?* & tamen obscura hæc adeo Zuinglianis videntur, Carolostadianis, Calvinistis, Lutheranisque, ut ubi illi (Sacramentarios dico) nihil in Eucharistia, præter signum vacuum, meramque Christi Corporis figuram, temere agnoscunt, isti (Lutherani scilicet) veram Christi carnem, & sanguinem cum panis, vinique substantia hoc in Sacramento una pariter consistere fabulentur.

X. Audacissimus ergo ex omnibus, qui de vero Scripturarum sensu ultimum sibi, incorruptum, gravissimumque judicium adscribat, deneget vero Pontifici, pro cujus fide rogavit Christus, deneget generalibus Synodis, in quarum medio Christus se perpetuo futurum esse promisit

XI. Ad dirimendas duos inter homines de testamento aliquo obortas lites non sola sufficit testamenti productio, ut Augustinus adnotat in psalmum 21. num. 30., sed auctoritas exigitur judicis, qui, potestate a Principe sibi facta, illud ad unum potius, quam ad alterum judicet pertinere: & sufficiet forte, cum de Scripturarum intelligentia oboriantur controversiæ, sufficiet, inquam, sola Scripturarum productio, quin auctoritas quæratur Ecclesiæ, quæ judex in controversiis hujusmodi a Domino constituta quid ea de re sentiendum, quidve credendum sit, judicii firmitate declaret? Æternæ procul dubio lites futuræ essent, si tali-

bus

bus in controversiis Ecclesia a Deo judex constituta audienda non esset, idque providentiæ, qua regimur, adversaturum quammaxime, quem latere possit, arbitror esse neminem.

XII. Non sufficit ergo omnibus dogmatibus definiendis scriptum Dei verbum, quod non omnibus apertum, neque perspicuum est.

De Diaconissis.

I. ETsi soror Moysis exodi 15., Debbora Judicum 4., Holda 4. Regum 22. & 2. Paralipomenon 34., Anna Lucæ 2., ac Philippi Diaconi quatuor Filiæ Virgines Actorum 21. Prophetiæ dono insignes extitisse dicantur, nullibi tamen legitur mulierem aliquam Sacerdotali munere functam esse: *Prophetia*, (inquit Angelicus noster Præceptor in 4. sent. dist. 25. qu. 2. art. 1. ad 1.) *Prophetia non est Sacramentum, sed Dei donum. Unde ibi non exigitur significatio, sed solum res: & quia, secundum rem, in his, quæ sunt animæ, mulier non differt a viro, cum quandoque, quantum ad animam, inveniatur melior multis viris, ideo donum Prophetiæ, & alia hujusmodi potest recipere, sed non ordinis Sacramentum.*

II. Et quidem merito. Cum enim, qui ad sacrorum ordinum dignitatem evehitur, verbum vitæ loqui debeat in Ecclesia, pacis Evangelium annunciare, & ratione susceptæ dignitatis in sibi subditos dominari, profecto, secundum Dei institutionem, a Sacerdotio mulieres sunt excludendæ, quæ, teste Apostolo 1. *ad Corinth.* 14., 1. *ad Timoth.* 2., *atque ad Ephesios* 5. ad subjectionem factæ ad spirituale imperium nequeunt destinari. *Si Sacerdotium* (scribebat Epiphan. in hæres. 79.) *si Sacerdotium mulieribus mandatum foret..., nulli potius, quam Mariæ illud in novo Testamento committi debuit, cui tantus honos est habitus, ut gremio, sinuque suo Deum, Deique Filium exciperet... Verum longe Deo aliter visum est.*

III. Hinc Montanistæ, Collyridiani, & quidam Marcus de Gnosticorum, ac Valentinianorum grege scelestissimus homo, quo fœmineum sexum ad Hierarchicas eveheret functiones, cum nullum ex vetere, novoque Testamento haurire posset exemplum, ad stultos ethnicorum ritus ineptissime confugiebat.

IV. Ne ergo in dementissimam horum sententiam descendatur, dicendum omnino, pias illas mulieres, quæ a primis Ecclesiæ sæculis sub Diaconissarum nomine Ecclesiæ ministerio mancipabantur, non idcirco Ecclesiæ mancipatas fuisse, ut altari inservirent, quod proprium Diaconorum est, sed ut ceteras erga mulieres religiosa charitatis officia exercerent.

V. Diaconissæ enim, dum Sacramentum Baptismatis triplici, vel unica immersione conferebatur, adultas fœminas ad lavacrum vestibus exuebant, ut scribit *Epiphan. hæresi* 75., eisque, post susceptum Baptisma, talem navabant operam, ut Ecclesiæ ministrorum aspectum omnino evitarent: Cum caput, & frons mulieris baptizandæ sacro chrisma-

te

te ungi soleret, Diaconissæ, quemadmodum refert auctor *Constitutionum lib. 3. cap. 15.*, ejusdem sacri chrismatis per totum corpus diffundendi munere fungebantur: Cum rudes, imperitæque fœminæ in cathecumenos referrentur, *ex Decr. Conc. Carthaginensis* IV. *can* 12., eas primis Fidei rudimentis, ac Christianæ vitæ legibus Diaconissæ imbuebant: Cum ea laudabilis consuetudo in Ecclesia vigeret, ut non permixte, sed separatim viri, atque mulieres divinis mysteriis interessent, portam, qua Templum fœminæ ingrediebantur, Diaconissæ custodiebant, introeuntes admittebant, atque, ad præcavendum confusionis periculum, propriam cuique sedem ipsæ assignabant: *Saluto* (scribebat Ignatius Martyr, vel quicunque sit Auctor epist. ad Antiochenos) *saluto sanctarum portarum custodes Diaconissas*: Cum tandem mulier quæcunque, quavis urgente necessitate, Episcopum, vel Diaconum adire vellet, illa non nisi a Diaconissa castimoniæ teste, simulque custode in illius conspectum producebatur: *Ad Diaconum* (sancitum fuerat lib. 2. cap. 16. Constitutionum, quæ vulgo apostolicæ nominantur) *ad Diaconum, vel Episcopum nulla mulier sine Diaconissa accedat*: Quin immo ad ethnicorum præcavenda scandala, & obstruenda ora inique loquentium, aliquando Diaconissæ, vice Diaconorum, sive ut Episcoporum jussa deferrent, sive ut spiritualem, temporalemve mulieribus opem darent, in Domos Fidelium mittebantur, ut ex citato Auctore *constitutionum lib. 3. cap. 15.* edocemur.

VI. Cum itaque Diaconissarum munia, si propius inspiciantur, non ad Sacrificium, ad quod peragendum sacra ordinatio est instituta, sed ad merum charitatis officium pertinerent, erraret quidem maxime, qui pias ejusmodi mulieres sub Diaconissarum nomine Ecclesiæ ministerio mancipatas vero Diaconatus ordine insignitas fuisse autumaret.

De osculo pedum Papæ.

I. IN confesso est apud omnes, illud obsequii genus, quo oscula figuntur pedibus Romanorum Pontificum, liberum ab initio fuisse, nullaque lege sancitum. At unanimes omnes prædicant usu id, ac consuetudine præscriptum esse, quæ vim legis decursu temporis sit sortita. *In his enim rebus, de quibus nihil certi statuit Scriptura Divina, mos Populi Dei, vel instituta majorum pro lege tenenda sunt* scribit August. epist. 56. ad Casulanum num. 2. Hujusmodi vero usum in monumentis historiarum, quæ pertinent tum ad Orientalis, tum ad Occidentalis Imperii Principes, videamus.

II. Primus sane, quantum opinor, qui sine ulla controversia hoc obsequii genere a Græcis Imperatoribus cultus sit, is est Joannes Papa I. a Theodorico Italiæ Rege Constantinopolim ad Iustinum seniorem legatus. Huic enim, ut refert Anastasius Bibliothecarius, *occurrerunt a milliario duodecimo omnis Civitas cum Cereis, & Crucibus . . . quin & Justinus Augustus humiliavit se pronus in terram, & eum adoravit.* Iisdem ferme honoribus exceptus est Agapitus Papa a Justiniano itidem

senio-

feniore, dum, ut addit citatus Auctor, *Piissimus Augustus Justinianus gaudio repletus humiliavit se Sedi Apostolicæ, & adoravit Beatissimum Agapitum Papam*. Quod si Imperator ipse hæreticorum fraudibus circumventus honorem hunc non præstitit Vigilio Papæ, præstitit tamen Populus *psallens ante eum usque ad Ecclesiam S. Sophiæ, & dicens: ecce advenit dominator Dominus*. Justiniani vero senioris vestigiis non institit Justinianus junior, sed honorificentius acceptum voluit Constantinum Papam, cum hic Constantinopolim appropinquaret. Septimo enim ab ea urbe lapide ejusdem Imperatoris filius cum Proceribus Aulæ Patriarcha, & Clero obviam ei prodiit; Imperator autem, ut primo Pontificem Maximum inspexit, pronus in terram illius pedes illico osculatus est. Ita Anastasius.

III. Ceterum Orientalium Imperatorum in Pontifices venerationem major longe subsequuta est Occidentalis Imperii Principum. Siquidem compertum his omnibus fuit, non nisi maximum obsequii genus decere Pontificem regentem Populos, monentem Episcopos, edentem omnibus leges, & præcepta sempiternæ salutis. Anastasius de Luitprando Longobardorum Rege memoriæ prodidit, quod cum is Romam venisset barbarico eam furore populaturus Gregorii II. majestate perterritus repente concidit ad pedes ejus. Idem quoque Anastasius penes Thomassinum de Eccl. discipl. parte 2. lib. 3. cap. 62. num. 1. & 2. narrat, quod Pipinus potentissimus Rex obviam factus Stephano II., qui Gallias adierat, *de equo descendit, ac cum magna humilitate terræ prostratus una cum sua Conjuge, Filiis, & optimatibus sanctissimum Pontificem suscepit*. Testatur Paulus Æmilius in vita Caroli Magni, quod *prius Adriani Pontificis pedes osculo contigit, quam se illi amplectendum daret*. Litteris commendavit Theganus, quod eundem Stephano IV., alias V. religiosum cultum præstitit Ludovicus Pius:

IV. De aliis Imperatoribus, & Regibus, qui subsequuti sunt, eadem, quæ de his, fama pietatis, & in Romanos Pontifices venerationis eximiæ. Omnes enim fere Reges, quoties eis data occasio est, ad pedes Pontificum procubuisse memorat Anastasius in historiis Pontificum, ac potissimum in Valentino, Sergio II., Leone IV., Benedicto III., aliisque. De Conrado Romanorum Rege accepimus a Baronio ad annum Christi 1095. & a Thomassino in loco citat. cap. 65. num. 4., quod Cremonam veniens Urbanum II. plenus obsequii coluit. Idem præstitit Callixto II. Willelmus Calabriæ, & Apuliæ Dux. Sugerius ad annum Christi 1130. meminit Innocentii II., ad declinanda mala, quæ sibi a Petro Leonis Pseudo pontifice intentabantur, in Gallias profecti, eique refert obviam progressum esse Regem ad Flaviniacum, sive ad Cœnobium S. Benedicti ad Ligerim, & demisso ad ejus pedes capite toties coronato, tanquam ad sepulcrum Apostolorum Principis procubuisse; Quo humilitatis obsequio Rex Angliæ eundem erga Pontificem perfunctus est.

V. Atque hinc facile intelligitur, cur, dum renueret Fridericus I. Imperator inaudito quodam superbiæ fastu consuetum obsequii genus Adria-

Adriano IV. Pontifici exhibere, Pontifex ipse, magni, infractique animi vir cum esset, teste Baronio ad annum Christi 1155., tam luculenter ostendit, illud sibi ab Imperatore præstandum, ut ad ejus pedum oscula statim cucurrerit Fridericus, ceteraque de more adimplenda omni festinatione voluerit adimpleta. Quare Thomassinus in citata parte 2. de Eccl. discip. lib. 3. cap. 65. num. 5. circa medium: *mirari subit*, inquit, *qui Pontifex cultum religiosum ab origine liberum tanto vigore extorquendum ab invito Imperatore censuerit; sed illud quoque menti succurrere debet, quod sæpiuscule inculcatum a nobis est: quæ officia spontanea primum, & libera ab exordio sunt, longo usu, & consuetudine confirmaris; inveteratas autem, & ita confirmatas consuetudines in leges valere demũ. Etenim sive jura, sive officia appellites, tum civilia, tum ecclesiastica id genus complurima sunt*. Huc usque clarissimus Auctor, cujus sententia ex his, quæ postmodum subsequuta sunt, luculentissime confirmatur. Porro detectam in Friderico repugnantiam ad Imperii Principes detulit Adrianus, cumque inter eos, ut rei gravitas postulabat, gravi, serioque consilio examinata diu, ac librata fuisset, teste Baronio, ab omnibus constitutum est, eosdem a Friderico honores Pontifici exhibendos, quos prisci Imperatores eximii, Lotharius nempe, aliique Adriani prædecessoribus persolvissent.

VI. Quod si postea prævaricatus Fridericus in Alexandrum III. Adriani successorem arma moverit, eumque, Victore opposito, in Gallias secedere coegerit, nihilo tamen minus Alexander ipse a Ludovico VIII. Franciæ, & ab Henrico II. Angliæ Regibus tanta acceptus est veneratione, ut nunquam magis. Quin immo, sedata postmodum ea Sacerdotii, & Imperii dissensione, Fridericus idem Venetiis in vestibulo S. Marci, tanta humilitatis, ac obsequii significatione ejusdem Alexandri pedes osculatus est, ut eam, nobilissimam alioquin, Urbem ad splendidius majestatis fastigium evehere visus sit. Anilium tamen fabularum ab hæreticis confictarum in numero habemus, quod Alexander Friderici caput pede presserit in contemptum: Ut adversus Picininum de vera Christi Ecclesia tomo 1. cap. 15. §. 6. num. 29., scite, sapienterque demonstrat Eminentissimus Gotti, vir profecto talis, ut ejus in scribendo doctrinam mirentur omnes, pietatem autem in agendo nemo desideret.

VII. In Pontifice ergo Apostolorum Principem cum tota Pontificatus, Regiique Sacerdotii majestate regnantem Fideles ita semper reveriti sunt, ut Græcus & ipse Imperator, Rainaldo teste, Ferrariæ occurrens Eugenio IV. ad genua omnino procubuisset, si id ei Pontifex permisisset. Hoc autem quod schismaticorum Imperatori denegavit Eugenius, permisit Friderico III. Romanorum Regi Nicolaus V., ut nimirum cum Imperatrice suos ad pedes procumberet, eos osculaturus. De Christierno Daniæ Rege memoriæ proditum est, quod pedes Sixti IV. Pontificis osculatus non potuit adduci, ut surgeret, donec Christi Vicarius loqueretur. Carolum VIII. Gallorum Regem fuisse novimus, qui coram Alexandro VI. bis genuflexit, eo utpote, qui imaginem præferebat in terris omnia regentis, & moderantis Dei.

VIII. Non

VIII. Nec latere nos debent quæ de Francisco I. refert Rainaldus, quod nimirum Bononiæ Leonis X. pedes, manus, faciemque osculatus gallico sermone testatus sit, incredibili se gaudio perfundi, quod B. Petrum in suo successore intueretur, eique eam præstaret obedientiam, quam filius patri impendere, & præstare tenetur. Tandem eorum ex numero, qui Pontificem, ut decet, quam maxime venerati sunt, Rainaldus memorat fuisse Carolum V. Imperatorem vere summum, scientiaque rei militaris cum primis Romanæ Reipublicæ luminibus comparandum. Hic nanque cum Bononiam, ut a Clemente VII. corona donaretur, adiisset, genu flexit coram Pontifice, pedes, manusque, & genas illius osculo coluit, ac tam demisse se gessit, ut Pontifex ulterius eum progredi vetuerit.

IX. Fuit sane proprium Christianæ Reipublicæ Principum, ac quoruncunque Christianorum (quemadmodum animadvertit Anastasius in Leone IV.) ut quoties Pontificem inviserent, toties ad illius pedum oscula *pro antiquo more* advolarent. Jam vero Anastasius id scribit de more, qui vigebat anno 847.; Igitur, si antiquus eo tempore is erat, liquido innotescit, quantum Novatores desipiant, dum a Romanis Pontificibus eum recenter institutum dicunt, cum temporalis dominii jura latius explicarint: Liquet etiam quam recto, sapientique consilio inter antiqua Pontificis decora percensuit S. Gregorius VII., quod ipsius *pedes Principes deosculentur*. Enim vero si a primis Ecclesiæ sæculis id honoris exhibitum est Episcopis, nulla licet inter alios Primatus prærogativa præcellerent, ut de Epiphanio refert Hieronymus epist. 61., de Basilio Amphilochius, de Ambrosio Paulinus Nolanus, seu quivis alius, qui illius gesta conscripsit, equidem multo magis exhiberi debuit Pontifici, qui omnium Episcoporum caput dictus est in epist. Synod. Concil. Chalcedonens., Episcoporum Magister, & Pater in orat. acclamat. VI. Synodi general.; Terrestris Deus in actis, quæ præcesserunt Synodum, quam Gregorius III. Romæ hic habuit, ut periculum, quod a Leone Isaurico in omnes intendebatur, strenue, ac fortiter propulsaret; Qui denique is vere est, cui Christus cum dixerit *pasce oves meas*, *pasce agnos meos*, voluit, ut utar verbis S. Eucherii Episcopi Lugdunensis, sive Eusebii Galli homil. in pervigil. B. Petri, voluit, ut unus ovili pariter, ejusque Ducibus præsideret, unus traderet & optima gregi pascua, & pernecessaria Pastoribus documenta.

X. Firmissimis ergo innixa est momentis doctrina, quam propugnamus, quod nimirum non Regni fastus, ut Novatores blaterant, sed summa Romani Pontificis potestas, dignitas, amplitudo ex Dei voluntate omnibus manifestanda Reges etiam, ac Principes ad illius pedum oscula perducit. Quemadmodum enim nostræ Religionis veritas vel ex eo maxime innotescit, quod tot Regna, ac Imperia idololatricis superstitionibus antea addicta, una Dei omnipotentis virtute, eas abdicarint, atque ad unius Hominis Crucifixi adorationem devenerint, in hoc nanque verum Deum, quem antea despectum habuerant, confessa sunt: Ita & Romanæ sedis Primatus ex eo etiam luculentius apparet, quod tot Re-

ges,

ges, ac summi Principes uno Dei ductu, contra ingenitos dominandi stimulos, ad illius pedum oscula procumbant, quem ante Pontificatum quandoque se ipsis duxerant inferiorem. Tanto enim, tamque repentino, & novo subjectionis obsequio, non hominem, quem antea viderant, in electo Pontifice, sed ipsum summum Deum in illius Vicario venerantur. Quocirca & ipse scripsit Gersonius tom. 1. de potestat. Eccles. considerat. 11., *ex consideratione potestatis stupendæ, & miraculosæ Pontificis Imperatores etiam & Reges procumbunt ad oscula pedum Papæ* (& aliquibus interjectis). *Hinc fit præterea, quod absque mendacio, vel adulatione Papa nequissimus potest appellari sanctissimus, potest adorari cultu duliæ usque ad oscula pedum*. Et Innocentius III. de myst. Miss. lib. 2. cap. 37. Diacono præcipit, ut, *non manus, sed pedes summi Pontificis osculetur ..., ut eum illius ostendat esse Vicarium, cujus pedes osculabatur mulier illa, quæ fuerat in civitate peccatrix*.

XI. Quid quod istud obsequii genus non tantum ad declarandum Romani Pontificis Primatum, verum etiam ad commendandos Dominicæ Crucis triumphos potissimum sit institutum? Ad Christi enim vestigia Fideles advolant, dum ad Papæ genua, & ad ejus osculandos pedes accedunt. Interrogati porro, cur cultum hujusmodi Pontifici tam demisse impendant, id respondent, quod de Hebræorum Pontifice dixit Alexander Macedo relatus a Josepho antiquitatum Judaicarum lib. 11. cap. 8. *Non hunc se adorasse, se Deo, cujus Pontifex est, honorem exhibuisse*. Pontifices quoque, quod exigunt, obsequium sibi non quidem, sed Christo adjudicant, cujus Crucem in calceis, quibus figuntur oscula, ostendunt. Crux æque ipsis pro baculo est, Crucem in vertice Tiaræ, ac in utraque Pallii parte gestant, Crucem pendentem collo præseferunt; Uno verbo dicam, a capite ad pedes hoc ornati salutari signo summam sibi reverentiam conciliant. Hæretici ergo dum nos, qui Pontificem veneramur, irrident, eos se proferunt, quos Paulus ad Philipp. 3. v. 19. nominat *inimicos Crucis, quorum finis interitus*.

XII. Quare jure merito Othoni Frisingensi Episcopo, imperiali licet consuetudine, & consanguinitate floreret, *Cronic. lib. 4 in Prolog.* ea animo insedit sententia, ut scriberet, summi, sempiternique Numinis providentia factum esse, ut e pulvere, & tenebris emersa Ecclesia eum in splendorem proveheretur, quo de terrenis omnibus potestatibus, & imperiis toties triumpharet, quoties summi terrarum Principes, ac Reges Crucem Christi osculo pedum Pontificis venerarentur.

XIII. In Pontifice namque Christi tanquam Vicario adimpleta videntur, quæ de Christo primario Ecclesiæ capite vaticinatus est Isaias cap. 60. v. 14., dum scripsit *& venient ad te curvi Filii eorum, qui humiliaverunt te, & adorabunt vestigia pedum tuorum*. Siquidem ad Christi gloriam cultum hujusmodi pertinere, nemo certe ignorat, nisi qui in veritatis studio hospes omnino, & peregrinus inveniatur. Præsertim cum Pontifices, ubi aliter ipsa Dei gloria exigat, ad ultimam usque humilitatem se ipsi abjicere non dubitent. Peregrinorum enim pedes in Cœna Domini ad Christi imitationem lavant, eosque humillime etiam osculantur.

XIV. Ut

XIV. Ut ergo ritus osculandi pedes Romani Pontificis divinis litteris, rationi, historicisque monumentis apprime convenit: Ita singularis, atque inaudita patet hæreticorum vesania, dum hunc eundem morem sanctissimum maledictis, ac conviciis carpere non verentur.

De jure Gentium, & Naturæ.

I. QUi de jure Naturæ, & Gentium sermonem hactenus instituere in tam diversas abierunt opiniones, ut verbis vix, aut ne vix quidem exprimi possit. Alii enim utrumque jus externa dumtaxat significatione distingui autumant, quod nimirum Naturæ jus ad singulos referatur homines, jus vero Gentium integris nationibus accomodetur; Atque inter hos principem sibi locum vindicat Jacobus Lehmannus *in Trutina, vulgo Bilance Europe cap.* 2. § 21., ubi plures, qui sibi in eadem opinione præfulserint, citat, Puffendorfium scilicet in elementis Jurisprudentiæ universalis defin. 13., & lib. 2. de jure Naturæ, & Gentium cap. 3., Christianum Thomassium in Institut. Jurispr. Divin. l. 1. cap. 2., Joannem Nicolaum Hertium in Jurisprudentia universali sectione 1., Emmanuelem Weberum in Themat.. select. ad Puffendorfium, disputatione 1., Themate 13. Alii jus Gentium alias complecti leges, quam jus Naturæ, proindeque inter se differre quam maxime docuerunt, ut Hermannus Conringius Dissertatione de Legibus §. 24., Petrus Gassendus in Philosophia morali, Ulricus Obrechtus observationibus in Hugonis Grotii librum 1. de jure belli, & pacis cap. 1., Joannes Jacobus Mullerus in Institut. Jurisprud. Gent. lib. 1. cap. 1., Rachelius de jure Gentium §. 84., Franciscus Schmierius in Jurisprudentia Canonico-Civili lib. 1. tractatu 1. cap. 4., sectione 1, plurimique ex Theologis nostris, qui, utpote noti, omittuntur. Alii tandem alia pro libito excogitarunt.

II. Qua de re ut non tantum auctoritate scriptorum, quantum rationum pondere pugnare videamur, extremis omissis, mediis adhæremus, ea præsertim de causa, quod diversa principia, terminos diversos, diversumque quodammodo juris utriusque objectum esse intelligimus. Naturæ enim jus proxime a Deo, Gentium tamen ex arbitrio hominum ortum habet; Illud vere omnes, & singulos homines omnino afficit, hoc eos solummodo moratos populos respicit, qui sponte sua ejusdem legibus se subjecerunt; Illud honesta duntaxat, ut sequenda, atque inhonesta exhibet ut fugienda, hoc autem adiaphora adhuc complectitur, certisque conditionibus determinat ad obligandum.

III. Itaque etsi multa sint, propter quæ jus Gentium conveniat cum jure Naturæ, plurima tamen esse contendimus, propter quæ jus Gentium a Naturæ jure differre quam maxime detegatur.

F I N I S.

